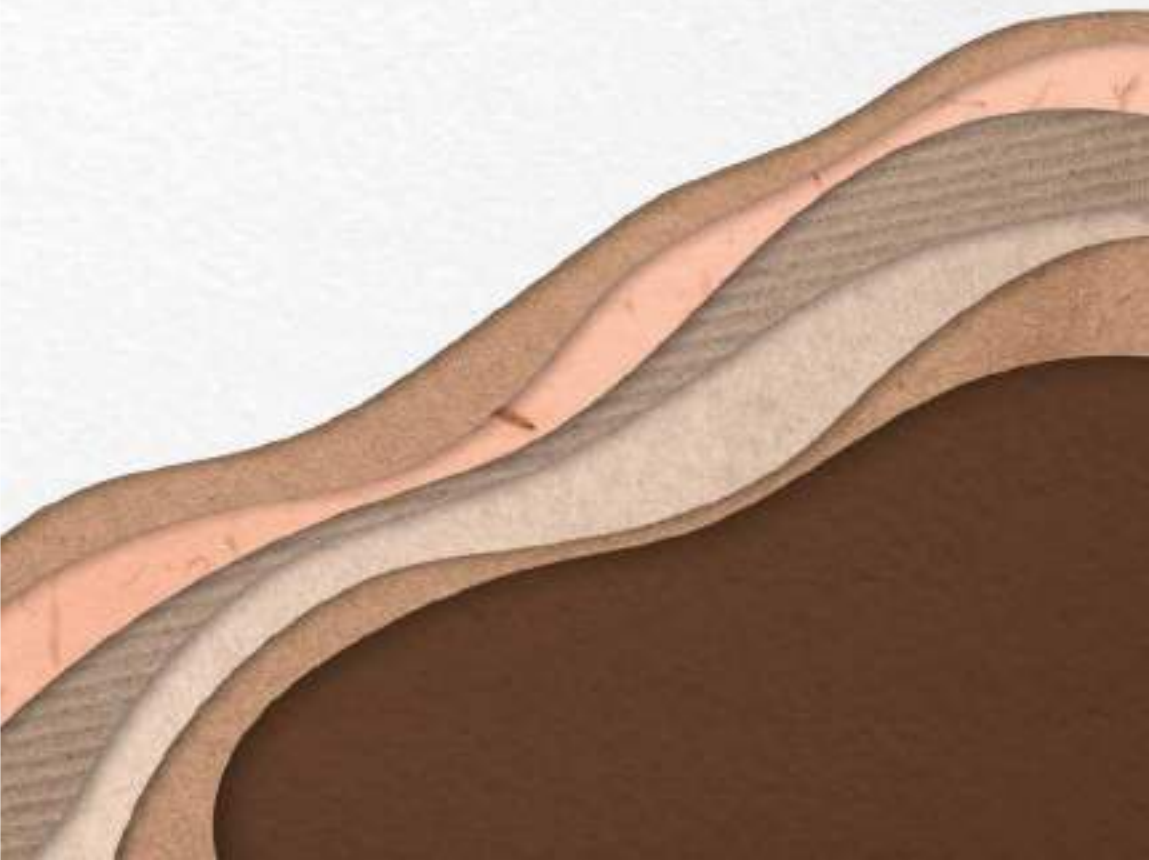

APIE **MELANOMĄ**

Naudingas melanomos
terminų žodynas

TURINYS

Kaip sudaryta knygelė?

Knygelė suskirstyta į skirtingus „sluoksnius“, padėsiančius lengviau surasti tai, ko ieškote.

Pirmas sluoksnis

Odos ir vėžio biologija

Šiame sluoksnyje paaiškinami žodžiai ir žodžių junginiai, bendrai susiję su odos bei vėžio biologija

04

Antras sluoksnis

Melanomos terminija

Antrame sluoksnyje apibrėžiami medicininiai terminai, kurie vartojami aptariant melanomos diagnozę

14

Trečias sluoksnis

Melanomos gydymas

Čia paaiškinama terminija, skirta melanomos gydymo aspektams apibūdinti

20

Priedas

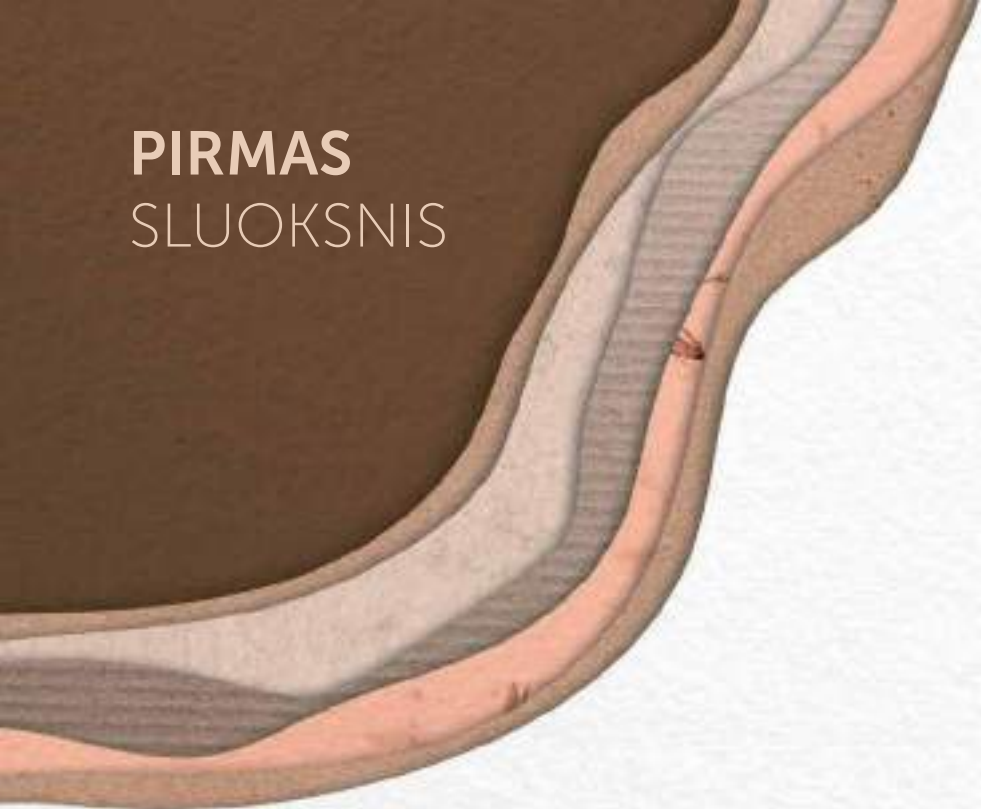
Priede išsamiai aprašoma TNM klasifikacija

26

Jei norite gauti daugiau informacijos ar paramos, susisiekite su savo vietos pacientų organizacija šiuo adresu:

<https://gyvenkbebaines.lt/>

PIRMAS
SLUOKSNIS

ODOS IR VĖŽIO BIOLOGIJA

Pažengęs (pažengęs vėžys, pažengusi melanoma)

Taip vadinamas vėžys, išplitęs iš pirminio naviko į kitas kūno dalis. Pažengęs vėžys greičiausiai nebus visiškai pagydomas, tačiau kai kurie gydymo būdai padeda kontroliuoti pažengusių melanomą daug mėnesių ar net metų.

Antigenas

Tai tam tikros rūšies baltymas, kurį gamina ląstelė, virusas ar bakterijos. Vėžio atveju antigenas galėtų būti baltymas, esantis vėžinės ląstelės paviršiuje. Antigenai aktyvuoja imuninę sistemą ir ši B ląstelių pagalba ima gaminti antikūnus prieš šį antigeną arba yra aktyvuojamos T ląstelės, kurios gali surasti ir sunaikinti vėžines ląsteles, turinčias šį antigeną.

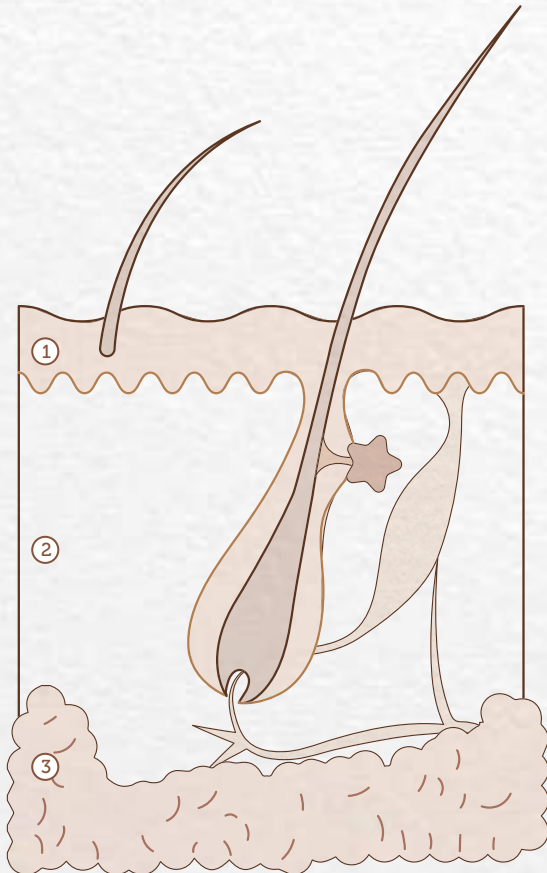
Vėžys

Tai yra bendras terminas, skirtas apibūdinti ligoms, kai pakitusios organizmo ląstelės ima nekontroliuojamai augti ir dalintis, taip pat gali išplisti į kitas kūno dalis.

Odos skerspjūvio schema

Oda yra išorinis žmogaus kūno apvalkalas ir didžiausias jo organas. Oda yra svarbi, nes sudaro barjerą, saugantį kūną nuo kenksmingo aplinkos poveikio – bakterijų, nuodingų medžiagų, saulės spindulių. Odą sudaro trys pagrindiniai sluoksniai: epidermis, derma ir poodinis sluoksnis (hipoderma).

- ① **Epidermis** Tai vienas iš trijų pagrindinių odą sudarančių audinių sluoksnių, kurio pagrindas yra keratinocitai. Tai išorinis sluoksnis, dengiantis giliau esantį sluoksnį – dermą. Epidermyje yra ląstelių, vadinamų melanocitais. Iš melanocitų išsivysto melanoma.
- ② **Derma** Tai antras odos sluoksnis. Tai storas sluoksnis, esantis po epidermiu, ir jame yra kraujagyslių, nervų galūnių ir imuninės sistemos ląstelių.
- ③ **Poodinis sluoksnis** Šis terminas apibūdina trečią odos sluoksnį. Iš visų trijų odos sluoksnių jis yra giliausiai – po derma – ir sudarytas daugiausia iš riebalinio bei jungiamojo audinio.

Imuninė sistema

Taip vadinama natūrali organizmo gynybinė sistema, skirta apsaugoti nuo infekcijų ir ligų, taip pat – ir vėžio. Tai sudėtingas ląstelių, audinių ir organų tinklas, padedantis organizmui atskirti normalias sveikas ląsteles nuo nenormalių, svetimų ląstelių, kurios gali pakenkti organizmui ir kurias reikia pašalinti. Imuninė sistema „pastebi“ įsibrovėlius, tokius kaip bakterijos ir virusai, dėl šių turimų antigenų. Tada imuninė sistema ima gaminti medžiagas ir aktyvuojamos tam tikros ląstelės, padedančios organizmui kovoti su šiomis grėsmėmis. Panašiai imuninė sistema kaip grėsmę gali atpažinti vėžines ląsteles, jei jose yra nenormalių ar netinkamų antigenų. Tačiau vėžinės ląstelės gali būti ir nematomos imuninei sistemai, gali nuo jos pasislėpti. Kadangi vėžinė ląstelė – tai pakitusi paties organizmo ląstelė, imuninė sistema gali nesugebėti atskirti vėžinių ląstelių nuo sveikų. Tai reiškia, kad jos ne visada randamos ir sunaikinamos. Be to, vėžinės ląstelės gali pakeisti imuninį atsaką ir sumažinti imuninės sistemos gebėjimą jas pulti.

Tranzitinė metastazė

Tai metastazių rūšis, kai odos vėžio ląstelės ima plisti per limfą ir augti toliau nei 2 cm nuo pirminio naviko, bet dar nepasiekia artimiausio limfmazgio.

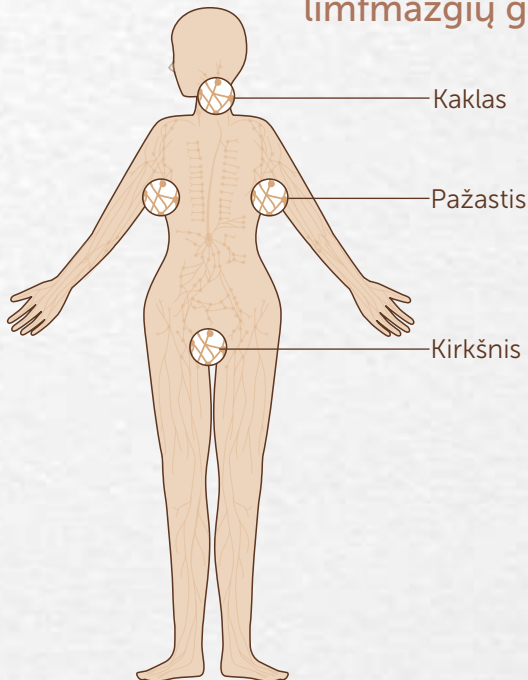
In vazija

Šis terminas vartojamas vėžinių ląstelių judėjimui į netoliese esantį audinį apibūdinti. Paciento tyrimų rezultatai gali rodyti, kad „kraujagyslių (arba angio) invazija“ arba „limfos invazija“ „yra“ arba „nėra“. Jei invazija „yra“, tai reiškia, kad melanomos ląstelės persikėlė į kraujagysles ar limfagysles.

Limfmazgiai

Tai mažos, į pupeles panašios struktūros, sudarančios kūno imuninės sistemos dalį. Visame kūne yra šimtai limfmazgių, jų grupės yra kakle, pažastyse ir kirkšnyse, taip pat ir kitose kūno vietose. Limfmazgiuose yra imuninės sistemos ląstelių ir jie veikia kaip filtrai, padedantys kūnui kovoti su infekcija ir liga, nes išfiltruoja limfagyslėmis keliaujančias medžiagas. Melanoma gali išplisti į limfmazgius.

Kūno vietos, kuriose randamos limfmazgių grupės

- Melaninas** Taip vadinamas tamsiai rudos, juodos arba rausvai rudos spalvos pigmentas, suteikiantis odai natūralią spalvą. Melaniną gamina odos ląstelės, vadinamos melanocitais, tai tos pačios ląstelės, kuriose prasideda melanoma.
- Melanocitai** Tai odos ląstelės, kurios gamina pigmentą (melaniną) ir kuriose gali prasidėti melanoma. Melanocitai randami išoriniame odos sluoksnyje (epidermyje), gleivinėse, akyse.
- Metastazė** Tai terminas, apibūdinantis procesą, kai vėžinės ląstelės atitrūksta nuo pirmojo naviko (pirminio naviko) ir keliauja į kitą kūno dalį, ten sudarydamos antrinį naviką. Vėžinės ląstelės gali keliauti kraujagyslėmis ar limfagyslėmis ir patekti į kitą organą tam tikru atstumu nuo pirminio naviko. Todėl antrinis arba metastazinis navikas yra to paties tipo kaip ir pirminis. Melanoma dažniausiai metastazuoja į smegenis, plaučius, kepenis, kaulus ir limfmazgius, odą.
- Mutacija** Šis terminas vartojamas ląstelės DNR pokyčiams apibūdinti. Mutacijos gali įvykti genuose ir gali būti kenksmingos, naudingos arba neturėti jokio poveikio. Kai kurios mutacijos gali pakeisti geną taip, kad jo pagamintas baltymas yra netinkamas ir veikia ne taip, kaip turėtų. Pvz., jei mutuoja genas, veikiantis ląstelių augimą, gali atsirasti tokia vėžio forma kaip melanoma, nes ląstelės priverčiamos per greitai dalytis.

Pirminis navikas (pirminis vėžys)	Tai terminas, vartojamas pradiniam navikui organizme apibūdinti. Vėžinės ląstelės iš pirminio naviko kartais gali išplisti į kitas kūno dalis ir sudaryti kitą naviką – antrinį. Iš išplitusių ląstelių susiformavęs navikas vadinamas metastaziniu naviku, arba metastaze.
Prognozė	Tai yra terminas, reiškiantis tikėtiną ligos baigtį ar eigą; pasveikimo ar pasikartojimo tikimybę.
Rezekcija	Taip vadinamas chirurginis būdas iš organizmo pašalinti kai kuriuos audinius, pavyzdžiui, melanomą.
Atsparus vėžys	Šis terminas vartojamas apibūdinti vėžiui, kuris nereaguoja į gydymą. Vėžys gali tapti atsparus gydymo metu arba būti atsparus nuo pat gydymo pradžios.

Rizikos veiksnys

Tai bendras terminas, vartojamas apibūdinti bet kam, kas didina ligos atsiradimo galimybę.

Melanomos rizikos veiksniai yra šie:

- **Amžius**
Senstant melanomos rizika didėja.
- **Ultravioletiniai spinduliai**
Buvimas ultravioletiniuose spinduliuose (saulėje arba soliariume) didina melanomos riziką.
- **Odos spalva ir strazdanos**
Šviesi oda, ypač jeigu šviesūs ar raudoni plaukai, didina melanomos riziką, o labiausiai rizikuoja turintieji strazdanų.
- **Šeimos istorija**
Turintiesiems artimą giminaitį, sergantį ar sirgusį melanoma, rizika susirgti didesnė.
Yra ir kitų rizikos veiksnių, kurie padidina melanomos atsiradimo pavojų, pavyzdžiui, jeigu daug kartų esate nudegę saulėje arba turite daug apgamų.
- **Imuninės sistemos nusilpimas**
Sergantiems ŽIV / AIDS žmonėms po organų transplantacijos.

Satelitinės metastazės

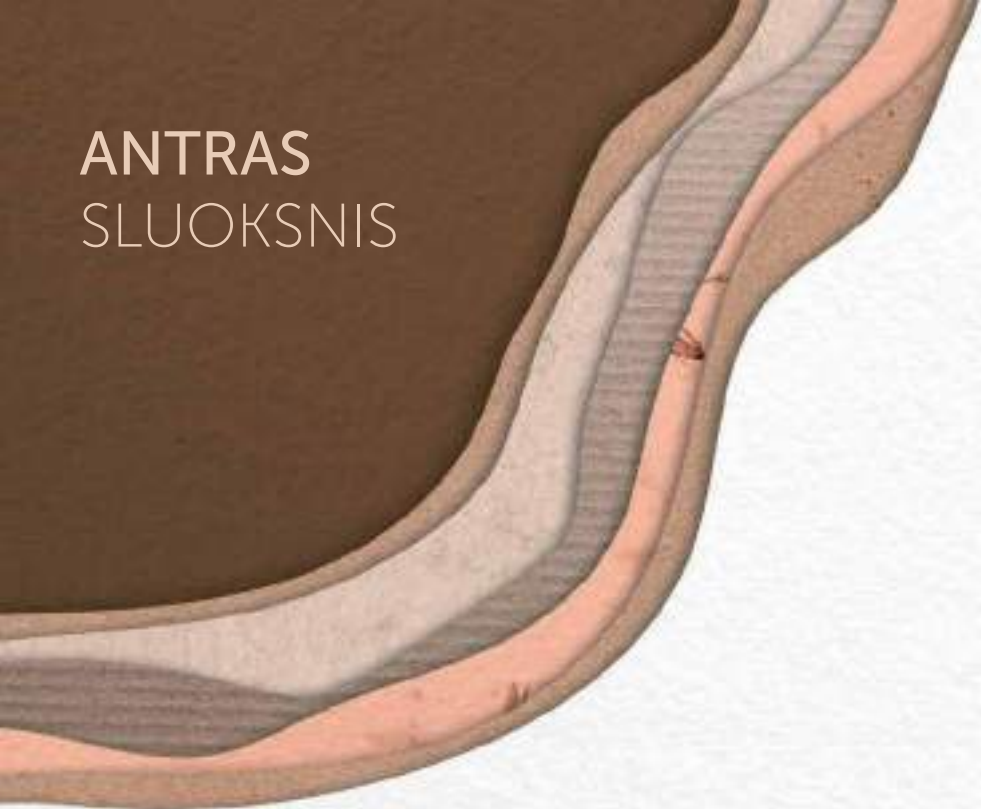
Šis terminas apibūdina vėžinių ląstelių grupę srityje šalia pirmojo ar pirminio naviko. Melanomos atveju satelitiniai navikai atsiranda iki 2 cm atstumu nuo pirminio naviko, ant odos ar po oda, ir gali būti pastebimi be mikroskopo. Jei turite satelitinį naviką, vadinasi, vėžys išplito iš ten, kur pirmą kartą atsirado.

T ląstelė

Tai rūšis baltųjų kraujo kūnelių, kurie yra imuninės sistemos dalis. T ląstelės padeda apsaugoti organizmą nuo infekcijų ir gali padėti kovoti su vėžiu.

- Navikas** Tai terminas, apibūdinantis žaizdą odoje, pavyzdžiui, kai melanoma auga per išorinį odos sluoksnį (epidermį).
- Išopėjimas** Šis terminas apibūdina anomalią audinio masę, susidarančią ląstelėms augant ir dalijantis, kai neturėtų, arba nemiršančią, kai turėtų. Navikas gali būti nepiktybinis arba piktybinis, pastarasis dar vadinamas vėžiniu naviku.
- Įprasta forma (laukinis tipas)** Tai terminas, vartojamas apibūdinti genui, kuris yra normalus ir nepakitęs (nemutavęs). Mutavęs genas gali turėti įtakos vėžiui atsirasti.

ANTRAS SLUOKSNIS

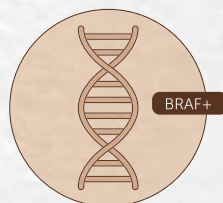
MELANOMOS TERMINIJA

Biopsija

Tai procedūra, per kurią iš naviko ar įtariamo naviko paimama vėžio ląstelių ištyrti.

BRAF

Tai yra geno, dažnai pakitusio ar mutavusio melanomos ląstelėse, pavadinimas. Maždaug 50 proc. žmonių, sergančių melanoma, turi *BRAF* geno mutaciją, todėl šios melanomos vadinamos „*BRAF* teigiamomis“. Dažniausia *BRAF* mutacija yra *BRAF* V600E. Melanomos, neturinčios *BRAF* geno mutacijos, vadinamos „*BRAF* neigiamomis“.

BRAF genas gamina baltymą, vadinamą B-raf, kuris dalyvauja ląstelėms augant. Kai kurios *BRAF* geno mutacijos melanomos ląstelėse sukelia pastovią B-raf baltymo gamybą, o jis savo ruožtu verčia melanomos ląsteles daugintis ir plisti. Melanomos ląstelės gali būti tiriamos, siekiant išsiaiškinti, ar jos neturi *BRAF* geno mutacijų. Tai gali padėti priimti sprendimus dėl gydymo, nes kai kurie vaistai puikiai tinka pacientams, turintiems *BRAF* mutacijų.

BRAF testavimas

Tai genetinių tyrimų rūšis, skirta išsiaiškinti, ar vėžys turi kokių nors *BRAF* geno pakitimų (mutacijų). Melanoma sergančių pacientų organizme buvo aptikta daugiau kaip 20 *BRAF* geno mutacijų. Svarbu išsiaiškinti *BRAF* mutaciją, nes tai gali padėti pasirinkti tinkamiausią gydymą.

**Breslau
(Breslow)
klasifikacija**

Šis rodiklis įvertina melanomos storį odoje. Matuojama milimetrais (mm), kiek giliai į odą įsiskverbęs melanomos ląstelės. Breslau vertinimą gydytojai naudoja TNM klasifikacijoje.

Diagnozė

Taip vadinamas ligos nustatymo procesas. Gydytojai gali apžiūrėti pacientą ir atlikti įvairius tyrimus, kurie padėtų nustatyti diagnozę.

**Ekscizinė
biopsija**

Šiuo terminu vadinamas vėžinių ląstelių paveiktos srities, taip pat nedidelio sveikos odos aplink ją, chirurginis pašalinimas. Paimtas mėginys vėliau tiriamas mikroskopu.

**Didelės rizikos
melanoma**

Šis terminas apibūdina melanomą, kuri, tikėtina, vėl ims plisti arba atsinaujins po operacijos.

**Vaizdiniai
tyrimai**

Šis terminas reiškia išsamų kūno vidaus vaizdų fotografavimo procesą. Yra daug būdų gauti šiuos vaizdus, ir jūs galite su jais susidurti.

Melanoma Šiuo terminu apibūdinamas vėžys, kuris išsivysto iš pigmento turinčių ląstelių, vadinamų melanocitais. Melnomos dažniausiai atsiranda odoje, tačiau yra ir kitų, retų melanomos rūšių, kurios gali atsirasti kitose kūno vietose – tiesiojoje žarnoje, makštyje arba akyje. Pagrindiniai odos melanomos tipai yra paviršiumi plintanti melanoma, mazginė melanoma, piktybinė lentiginozinė odos melanoma, akralinė lentiginozinė odos melanoma, kitų sričių melanoma.

Metastazavusi melanoma Taip vadinama melanoma, išplitusi į kitas kūno dalis. Metastazavusi melanoma dar vadinama 4 stadijos, arba pažengusia, melanoma.

Mazginė melanoma Šio tipo melanoma yra tamsiai rudos arba juodos spalvos, ji linkusi augti gilyn į odą, ir tai gali įvykti greitai, jei melanoma nepašalinama. Mazginės melanomos dažnai atsiranda ant sveikos odos, o ne iš jau esančio apgamo, ir gali būti pastebimos kaip iškilūs odos pakitimai. Mazginės melanomos dažniausiai nustatomos vidutinio amžiaus žmonėms ant krūtinės ar nugaros.

**Melanomos
stadijos***

Tai sistema, kuria gydytojai remiasi apibūdindami, kaip giliai melanoma jaugusi į odą ir kaip toli išplitusi. Esama vėžio stadija padeda išsiaiškinti, koks gydymas galėtų būti geriausias. Dažniausiai naudojama TNM klasifikacija.

**Operuotina
melanoma**

Šis terminas reiškia melanomą, kurią galima pašalinti chirurginiu būdu.

**Sarginio
limfmazgio
biopsija**

Tai yra pirmojo (-ų) limfmazgio (-ių), į kurį iš pirminio naviko greičiausiai plinta vėžio ląstelės, pašalinimas. Dažniausiai melanomos ląstelės plinta į šalia esančius limfmazgius. Biopsija atliekama siekiant surasti sarginius limfmazgius ir juos pašalinti. Tai atliekama taikant bendrąją nejautrą. Gydytojas suleidžia mėlyną dažą, nedidelį kiekį radioaktyviųjų medžiagų, šalia naviko. Mėlyni dažai, arba radioaktyvioji medžiaga, nuteka į limfmazgius ir juos galima aptikti rankiniu zondų, tada tuos sarginius limfmazgius galima pašalinti. Paskui šie limfmazgiai tiriami, siekiant nustatyti, ar juose nėra vėžio ląstelių.

Stadija Šis terminas apibūdina vėžio išplitimą organizme. Jai nustatyti gydytojas atlieka keletą tyrimų. Paprastai stadija nustatoma atsižvelgiant į naviko dydį, į vėžinių ląstelių išplitimą – ar jų yra limfmazgiuose ar kituose organuose. Ši informacija padeda gydytojui nuspręsti, koks gydymas geriausiai tinka.

TNM klasifikacija* Tai sistema, leidžianti gydytojams apibūdinti vėžio apimtį ir paplitimą organizme. Ji naudojama daugeliui vėžio rūšių. TNM – tai trijų angliškų žodžių pirmosios raidės: T – tumor (navikas), N – node (limfmazgis), M – metastasis (metastazė).

- Ⓣ Apibūdina naviko dydį ir bet kokį išplitimą į netoliese esančius audinius.
- Ⓝ Apibūdina vėžio plitimą į šalia esančius limfmazgius.
- Ⓜ Apibūdina metastazes (jei vėžys išplitęs į kitas kūno vietas).

Neoperuotina melanoma Taip vadinama melanoma, kurios negalima pašalinti chirurgijos būdu.

* Prašome skaityti Priedą, kuriame yra pateikiama išsamesnė informacija apie TNM stadijų nustatymo sistemą ir stadijų skaičių sistemą (patologijų stadijas).

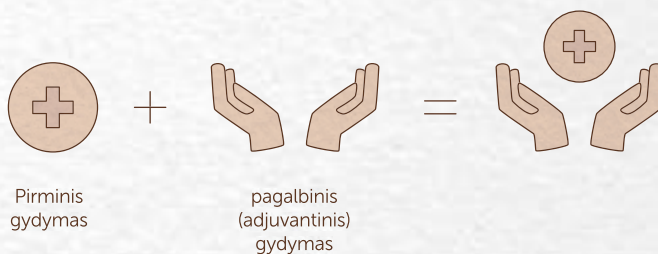
TREČIAS SLUOKSNIS

MELANOMOS GYDYMAS

Pagalbinis (adjuvantinis) gydymas

Taip vadinamas bet koks gydymas, skiriamas po pirminio (pirmojo) gydymo, kuris dažnai yra operacija. Pagalbinio gydymo tikslas – pagerinti pirminio gydymo rezultatus, siekiant sumažinti melanomos atsinaujinimo riziką.

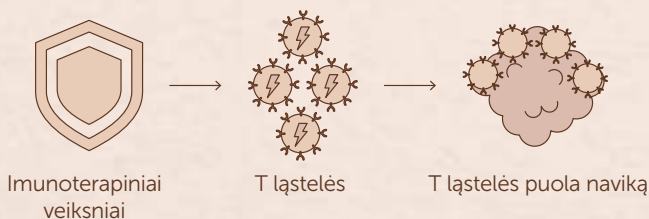

Chemoterapija

Tai gydymo būdas, naikinantis vėžines ląsteles. Kadangi dabar prieinami naujesni gydymo metodai – imunoterapija ir taikinių terapija, – chemoterapija rečiau taikoma pažengusiai melanomai gydyti. Ji gali būti naudojama siekiant kai kuriems pacientams palengvinti simptomus ir pailginti gyvenimą.

Imunoterapija

Imunoterapija Tai gydymo būdas, kurio metu stimuliuojama paties organizmo imuninė sistema, kad ji pati efektyviau naikintų vėžio ląsteles. Pavyzdžiui, T ląstelės skatinamos atpažinti ir sunaikinti vėžines ląsteles.

„Kontrolės punktų“ inhibitorius (slopiklis)

Tai imunoterapijos būdas, skirtas pažengusiai melanomai gydyti. Kai kurių organizmo imuninės sistemos ląstelių paviršiuje yra baltymų, kurie veikia kaip jungikliai – jas įjungia ir išjungia. Tai yra „kontrolės punktų“ baltymai. Kai kurie įjungia tam tikras imunines ląsteles, vadinamas T ląstelėmis, kad šios galėtų kovoti, pvz., su infekcijomis. Kad T ląstelės nebūtų aktyvios per ilgai arba nepradėtų pulti sveikų kūno ląstelių, yra kiti „kontrolės punktų“ baltymai, galintys jas išjungti. Kai kurios melanomos rūšys geba „užgrobti“ šiuos „kontrolės punktus“ ir išjungti T ląsteles, kai šios turėtų pulti vėžio ląsteles. „Kontrolės punktų“ inhibitoriai tai ištaiso ir gali padėti vėl įjungti imuninę sistemą, kad būtų galima rasti ir sunaikinti vėžines ląsteles.

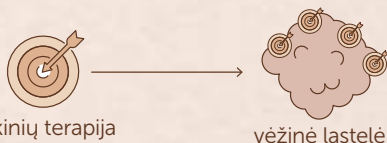
PD-1 baltymo inhibitorius (dar vadinamas anti-PD-1 terapija)

Šis terminas apibūdina imunoterapijos rūšį, kuri dar vadinama „kontrolės punktų“ inhibitoriumi. PD-1, arba „užprogramuota mirtis-1“, yra baltymas, randamas ant T ląstelių. Prisijungęs prie kito baltymo, vadinamo PD-L1, jis veikia kaip „kontrolės punktas“, stabdantis T ląsteles, naikinančias kitas ląsteles, tarp jų ir vėžines. PD-1 inhibitoriai gali sustiprinti imuninį atsaką prieš melanomos ląsteles, išlaisvindami T ląsteles, kad jos galėtų rasti ir sunaikinti vėžines ląsteles.

Taikinių terapija

Taikinių terapija

Tai terapijos rūšis, blokuojanti vėžinių ląstelių augimą ir plitimą veikdama jų specifinių baltymų molekules (molekulinius taikinius), dalyvaujančias vėžinių ląstelių dauginimosi, augimo, metastazavimo procesuose. Šie taikiniai yra ląstelės paviršiuje esantys tam tikri baltymai (dažnai vadinami receptoriais) ir jos viduje esantys tam tikri baltymai.

BRAF inhibitorius

Tai taikinių terapijos rūšis, dažnai naudojama melanomai gydyti. Kai kurioms melanomos rūšims būdingi BRAF geno pokyčiai, galintys paskatinti vėžinių ląstelių augimą ir plitimą. BRAF inhibitoriai gali sulėtinti arba sustabdyti šį procesą.

MEK inhibitorius

Šis terminas apibūdina dar vieną taikinių terapijos rūšį. Kai gydant vaistais blokuojamas mutavęs BRAF baltymas, signalai, apeidami užblokuotą vietą, gali būti perduodami per MEK baltymą, ir vėžinės ląstelės vėl nekontroliuojamai dauginasi. Vaistai, MEK inhibitoriai, blokuoja MEK baltymą ir stabdo melanomos ląstelių augimą.

Kombinuota terapija Taip vadinamas gydymo būdas, kai naudojamas daugiau nei vienos rūšies gydymas ar vaistai ligai gydyti.

Radioterapija Tai gydymo būdas, kai vėžinėms ląstelėms naikinti naudojamos aukšto dažnio bangos, panašios į rentgeno spindulius. Radioterapija gali būti naudojama po atliktos operacijos (kai nepavyksta chirurginiu būdu pašalinti melanomos židinio), siekiant sunaikinti likusias vėžines ląsteles. Gana dažnai radioterapija taikoma simptomams palengvinti ir skausmui malšinti, kai melanoma išplitusi į smegenis ar kaulus.

Šalutinis poveikis Tai problema, kylanti, kai pacientui skiriamas gydymas paveikia sveikus audinius ar organus. Tai gali būti, pvz., vėmimas, skausmas, nuovargis ir t. t.

Sisteminė terapija Taip vadinamas bet koks gydymo būdas, kai per kraujotaką pasiekiamos ir paveikiamos ląstelės visame organizme.

PASTABOS

A series of 20 horizontal dotted lines for handwriting practice, arranged in ten pairs.

PRIEDAS

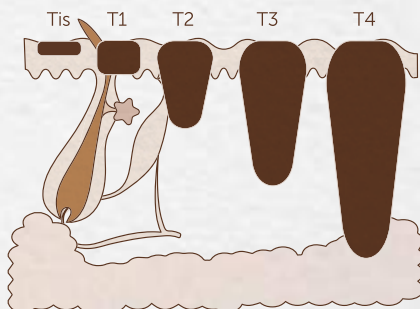
TNM klasifikacija

Tai yra sistema, kurią gydytojai taiko melanomai ir kitiems vėžiams apibūdinti. Ji taip pat naudojama, norint išsiaiškinti, koks gydymas geriausiai tinka pacientui. T reiškia „naviką“ (angl. *tumor*) ir apibūdina melanomos storį. N reiškia „mazgą“ (angl. *node*) ir apibūdina, ar vėžinės ląstelės aptiktos šalia esančiuose limfmazgiuose. M reiškia „metastazę“ (angl. *metastasis*) ir apibūdina, ar vėžys išplito į kitas kūno vietas. Kiekvienas iš jų dar yra skirstomas į skirtingus lygius, kaip aprašyta toliau.

Navikas

Nuo Tis iki T4: melanoma gali būti šešių pagrindinių naviko storio stadijų:

- Tis** Melanomos ląstelių yra tik pačiame viršutiniame odos paviršiaus sluoksnyje (dar vadinama melanoma in situ).
- T0** Negalima įvertinti melanomos storio ir / ar išopėjimo arba negalima nustatyti, kur yra pirminis navikas.
- T1** Melanomos storis yra iki 1 mm.
- T2** Melanomos storis yra nuo 1 iki 2 mm.
- T3** Melanomos storis yra nuo 2 iki 4 mm.
- T4** Melanomos storis yra daugiau kaip 4 mm.

T1, 2 ir 4 gali būti toliau skirstomos į a ir b

T1a Melnomos storis mažesnis nei 0,8 mm, o virš naviko esanti oda pro mikroskopą neatrodo išopėjusi (pažeista).

T1b Melnomos storis mažesnis nei 0,8 mm, tačiau ji yra išopėjusi, **ARBA** melnomos storis yra nuo 0,8 mm iki 1,0 mm ir gali būti arba nebūti išopėjusi.

T2a, T3a, T4a Melnoma nėra išopėjusi.

T2b, T3b, T4b Melnoma yra išopėjusi.

Limfmazgiai

N0 – N3: yra keturios stadijos, apibūdinančios, ar yra vėžinių ląstelių šalia esančiuose limfmazgiuose ar limfagyslėse:

- N0** Šalia esančiuose limfmazgiuose melanomos ląstelių nėra.
- N1** Viename limfmazgyje yra melanomos ląstelių **ARBA** tranzitinių, satelitinių ar mikrosatelitinių metastazių*.
- N2** Dviejuose ar trijuose limfmazgiuose yra melanomos ląstelių **ARBA** viename limfmazgyje yra melanomos ląstelių kartu su tranzitinėmis, satelitinėmis ar mikrosatelitinėmis metastazėmis.
- N3** Keturiuose ar daugiau limfmazgių yra melanomos ląstelių **ARBA** yra melanomos ląstelių dviejuose ar trijuose limfmazgiuose kartu su tranzitinėmis, satelitinėmis ar mikrosatelitinėmis metastazėmis, **ARBA** yra melanomos ląstelių bet kokiame limfmazgių skaičiuje ir jie yra suaugę vienas su kitu (konglomeratas).

* Mikrosatelitinės metastazės reiškia, kad pro mikroskopą melanomos ląstelės gali būti matomos šalia pirminio naviko.

Metastazės

M0 ir M1: yra dvi metastazių stadijos, apibūdinančios melanomos plitimą:

M0 Melanoma neišplitusi į kitas kūno dalis (tolimųjų metastazių nėra).

M1 Melanoma išplitusi į kitas kūno dalis (yra tolimųjų metastazių).

M1 melanomos gali būti toliau skirstomos pagal tai, į kur melanoma išplito ir ar yra padidėjęs cheminės medžiagos – laktatdehidrogenazės – kiekis kraujyje.

MELANOMOS STADIJOS

Tai dar viena pakopų sistema, kuria gydytojai remiasi norėdami apibūdinti paciento melanomą ir padėti nuspręsti, kuris gydymas tinka geriausiai. Skiriamos toliau aprašytos stadijos.

0 stadija dar vadinama melanoma in situ.

0 stadija Vėžinių ląstelių yra tik viršutiniame odos sluoksnyje – epidermyje, ir jos nėra prasiskverbusios į gilesnius odos sluoksnius.

I stadija yra ankstyvoji melanomos stadija ir gali būti suskirstyta į IA ir IB:

I stadija Melanoma yra tik odoje ir nėra jokių požymių, kad ji būtų išplitusi į limfmazgius ar kitas kūno vietas.

IA

- Melanomos storis mažesnis nei 1 mm.
- Epidermis gali būti arba nebūti išopėjęs.

IB

- Melanoma yra nuo 1 mm iki 2 mm storio ir nėra šopėjęsi.

II stadijos melanoma yra tik odoje ir yra skirstoma į IIA, IIB ir IIC:

II stadija Melanoma yra tik odoje ir nėra jokių požymių, kad ji būtų išplitusi į limfmazgius ar kitas kūno vietas.

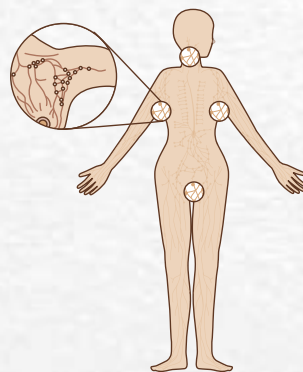
IIA reiškia • Melanoma yra nuo 1 mm iki 2 mm storio ir yra išopėjusi.
VIENĄ iš šių: • Melanoma yra nuo 2 mm iki 4 mm storio ir nėra išopėjusi.

IIB reiškia • Melanoma yra nuo 2 mm iki 4 mm storio ir yra išopėjusi.
VIENĄ iš šių: • Melanoma yra daugiau kaip 4 mm storio ir nėra išopėjusi.

IIC • Melanoma yra daugiau kaip 4 mm storio ir yra išopėjusi.

III stadijos melanoma reiškia, kad vėžinės ląstelės tam tikru mastu išplito, kaip aprašyta toliau, ir gali būti suskirstyta į IIIA, IIIB, IIIC ir IIID:

III stadija Melanos ląstelės išplitusios į limfmazgius, esančius netoli melanomos pirminio naviko, arba į sritį, esančią tarp pirminio naviko ir šalia esančių limfmazgių (kaip satelitinės arba tranzitinės metastazės).

Visuose III stadijos poskyriuose melanomos ląstelės nėra išplitusios į tolimes kūno vietas.

IIIA • Melanoma yra ne daugiau kaip 2 mm storio ir gali būti arba nebūti išopėjusi.

• Ji išplitusi į nuo vieno iki trijų netoliese esančių limfmazgių, tačiau yra tokia maža, kad ją galima pamatyti tik pro mikroskopą.

IIIB Nėra pirminio naviko požymių **IR**:

• Melanoma išplitusi tik į vieną netoliese esantį limfmazgį **ARBA**

• Yra satelitinių metastazių arba tranzitinių metastazių.

ARBA

Melanomos storis ne didesnis kaip 4 mm, ji gali būti arba nebūti išopėjusi **IR**:

• Ji išplitusi tik į vieną netoliese esantį limfmazgį **ARBA**
• Yra satelitinių metastazių arba tranzitinių metastazių, **ARBA**

• Melanoma išplitusi į du ar tris šalia esančius limfmazgius.

IIIC

Nėra pirminio naviko požymių **IR**:

- Melanoma išplitusi į du ar daugiau netoliese esančių limfmazgių, mažiausiai vieną iš jų galima pamatyti arba užčiuopti **ARBA**
- Yra satelitinių metastazių arba melanoma išplitusi į odos limfagysles aplink naviką ir pasiekusi netoliese esančius limfmazgius **ARBA**
- Ji išplitusi į netoliese esančius limfmazgius, kurie yra suaugę.

ARBA

Melanomos storis ne didesnis kaip 4 mm, ji gali būti arba nebūti išopėjusi **IR**:

- Yra satelitinių metastazių arba melanoma išplitusi į odos limfagysles aplink naviką ir pasiekusi netoliese esančius limfmazgius **ARBA**
- Melanoma išplitusi į keturis ar daugiau aplinkinių limfmazgių arba išplitusi į netoliese esančius limfmazgius, kurie yra suaugę.

IIIC (tęsinys)

ARBA

Melanomos storis daugiau kaip 2 mm, bet ne daugiau kaip 4 mm ir ji yra išopėjusi, ARBA ji yra storesnė nei 4 mm, bet nėra išopėjusi.

Melanoma išplitusi į vieną ar daugiau šalia esančių limfmazgių IR (ARBA) yra satelitinių metastazių arba melanoma išplitusi į odos limfagysles aplink naviką.

ARBA

Melanomos storis daugiau nei 4 mm ir ji yra išopėjusi **IR**:

- Yra išplitusi į nuo vieno iki trijų netoliese esančių limfmazgių, kurie nėra suaugę **ARBA**
- Yra satelitinių metastazių arba melanoma išplitusi į odos limfagysles aplink naviką ir gali būti arba nebūti pasiekusi vieną netoliese esantį limfmazgį.

IIID

Melanomos storis daugiau nei 4 mm ir yra išopėjusi **IR**:

- Yra išplitusi į keturis ar daugiau netoliese esančių limfmazgių **ARBA**
- Yra išplitusi į netoliese esančius limfmazgius, kurie yra suaugę, **ARBA**
- Yra satelitinių metastazių arba melanoma išplitusi į odos limfagysles aplink naviką **IR** yra išplitusi į mažiausiai du netoliese esančius limfmazgius, kurie yra suaugę.

IV stadijos melanoma reiškia, kad melanoma yra pažengusi.

IV stadija

Tai pažengusi melanoma, išplitusi į kitas kūno dalis toli nuo pirminio naviko ir šalia esančių limfmazgių. Dažniausiai melanoma išplinta į šias kūno dalis:

- Plaučiai
- Kepenys
- Kaulai
- Smegenys
- Žarnynas
- Tolimieji limfmazgiai.

PASTABOS

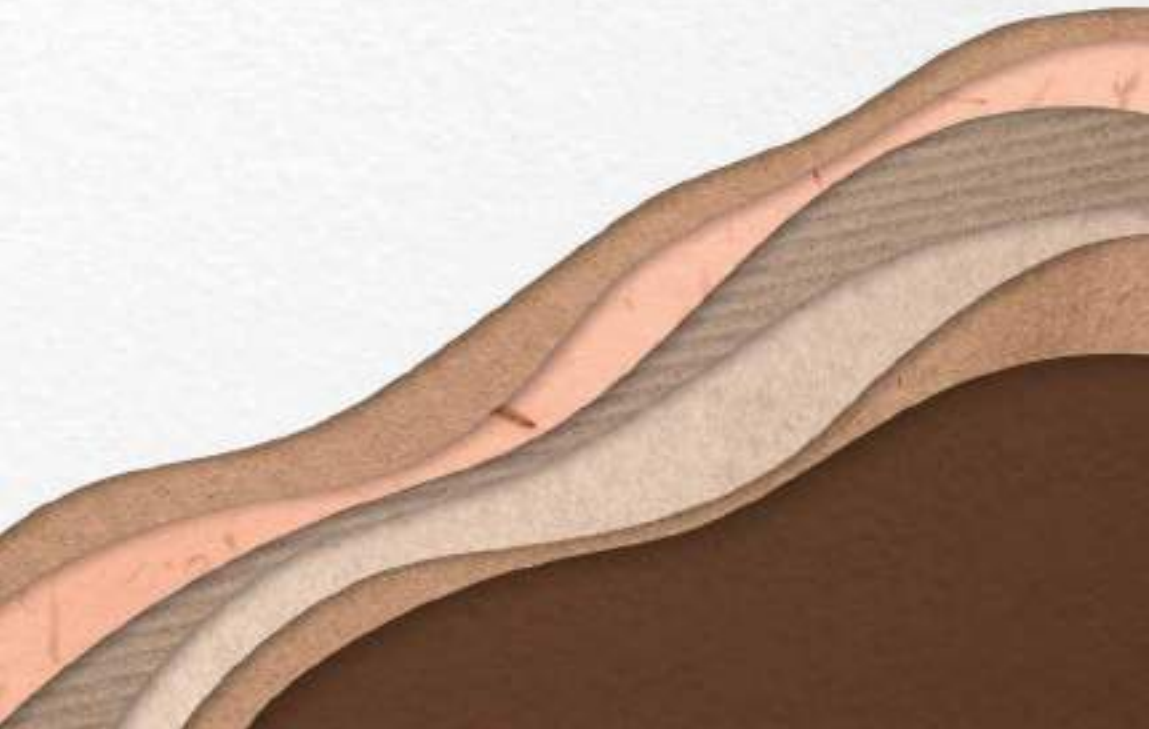
A series of 20 horizontal dotted lines for handwriting practice, arranged in ten pairs.

PASTABOS

A series of 20 horizontal dotted lines for writing.

PASTABOS

A series of 20 horizontal dotted lines for handwriting practice, arranged in ten pairs.

Leidinį redagavo:
Medicinos mokslų daktaras, gyd. onkologas
chemoterapeutas Vincas Urbonas

Leidinio rėmėjas:
SIA Novartis Baltics Lietuvos filialas
BS2006049165
2020 06

